

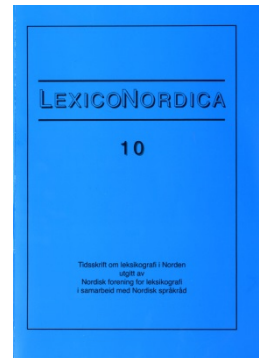
LexicoNordica

Forfatter: Lars-Gunnar Larsson

Anmeldt værk: Birgitta Romppanen: *Från målspråk till källspråk. Utvecklingen av den finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken.* (Acta Wasaensia 91: Språkvetenskap 18.) Vasa: Vaasan yliopisto/University of Vaasa 2001.

Kilde: LexicoNordica 10, 2003, s. 143-150

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lars-Gunnar Larsson

Birgitta Romppanen: *Från målspråk till källspråk. Utvecklingen av den finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken*. (Acta Wasaensia 91: Språkvetenskap 18.) Vasa: Vaasan yliopisto/University of Vaasa 2001. 365 s. ISBN 951-683-931-2. ISSN 0355-2667 (Acta Wasaensia). ISSN 1235-791X (Acta Wasaensia Språkvetenskap).

Under senare år har intresset för ordbokshistoria ökat vilket bl.a. resulterat i en rad för denna tidskrifts läsare välkända doktorsavhandlingar i nordiska språk, alltifrån Monica Johanssons (1997) undersökning av Lexicon Lincopense till Lennart Larssons (2003) undersökning av svenskan i en fyrspråkig vokabulär från 1705. Intresset för lexikografihistoria har emellertid inte begränsats till att gälla svenska språket: 2001 utkom Birgitta Romppanens doktorsavhandling *Från målspråk till källspråk. Utvecklingen av den finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken*, som lades fram vid Vasa universitet. Finsk ordbokshistoria har studerats även tidigare. Ett arbete som måste nämnas särskilt i det sammanhanget är Osmo Hormias (1961) doktorsavhandling om källorna till Gananders ordbok; Hormia blev den förste professorn i finska vid Stockholms universitet 1965 och spelade en framträdande roll i det sverigefinska samhället. Romppanen har visserligen sina akademiska rötter i Hormias institution i Stockholm, men det är andra erfarenheter som lett till hennes val av avhandlingsämne: hon var huvudredaktör för *Suuri suomi-ruotsi-sanakirja/Stora finsk-svenska ordboken* (1997; hädanefter förkortad *Su-ru*), den ordbok som skulle ersätta Castrén. Hennes erfarenheter från praktiskt ordboksarbete ligger till grund för hennes avhandling och sätter också sin prägel på arbetet, på gott och ont.

Romppanens avhandling är disponerad i fem kapitel. I kapitel 1 (s. 10–77) presenteras på brukligt sätt arbetets utgångspunkter, syfte och hypoteser, lexikografisk terminologi samt material och metod. Det förhållandevis korta kapitel 2 (s. 78–94) söker se ordböckerna i deras historiska och samhälleliga sammanhang. Där beaktas inte endast skola och litterär produktion utan också sådana konkreta faktorer som pappersproduktion och böckernas distributionsmöjligheter. I det stora kapitel 3 (s. 95–299) går Romppanen så igenom den finska lexikografiska traditionen, ända från 1600-talet fram till och med dagens elektroniska ordböcker. Kapitel 4 (s. 300–312) ägnas en sammanfattande diskussion. Kapitel 5 (s. 313–321) utgör arbetets sammanfattning på engelska. Därefter följer käll- och litteraturförteckning (s. 322–365) och där hittar man även bilagorna 1 och 2 som består av ett

par tabeller som åskådliggör artikeltätheten i *Su-ru* (1997). Dessa tabeller borde hellre ha placerats i avhandlingens textdel, nu är de lösryckta ur sitt sammanhang. Ett annat diskutabelt förhållande är att Romppanen gör så flitigt bruk av sammanfattningar i slutet av ett flertal kapitel. Detta har blivit allt vanligare och kan säkert vara nyttigt om det används med måtta, men ändå undrar man om det verkligen är nödvändigt med så täta sammanfattningar som hos Romppanen. De tio sidorna 66–76 sammanfattas på åtta rader på sidan 77 och kapitel 3, som visserligen är det mest omfattande, innehåller totalt sju sammanfattningar av varierande längd. De talrika sammanfattningarna gör paradoxalt nog boken mer svåröverskådlig.

I stora drag kan Birgitta Romppanens doktorsavhandling sägas bestå av tre delar: ett inledande avsnitt och en genomgång av den finska lexikografiska traditionen, först fram till 1908 och slutligen för tiden efter 1908. På detta vis kan avhandlingen sägas bestå av tre ungefär lika omfattande delar. Gränsen 1908 kan motiveras med att det var det året Cannelins miniordbok byggdes ut till en handordbok med över 61 000 lemman (Romppanen s. 202). Om man jämför Romppanens uppgift med det som var ämnet för Osmo Hormias avhandling – ett studium av en enda ordboks källor, dvs. en uppgift som är snarlik t.ex. Lennart Larssons (2003) – inser man att Romppanen tagit på sig en utomordentligt stor och svår uppgift. Man kan därför knappast förvänta sig att hela undersökningen skall vara lika fullödig eller att Romppanen skall kunna ge lika mycket över hela den genomgångna tidsperioden.

Sitt syfte formulerar Romppanen (s. 11) övergripande och i ganska allmänna ordalag som att ”belysa hur de finsk-svenska ordböckerna utvecklats genom århundradena och hur ordboksstrukturen vuxit fram till den form den har idag”. Romppanen urskiljer ett antal perioder i lexikografins utveckling, där finska språkets ställning i lexikografiskt hänseende förändras i grunden: från att ha varit ett målspråk i latin-språkiga lexikon till att beskrivas i enspråkigt finska ordböcker.

Under perioden fram till mitten av 1700-talet har alltså finska ord fogats in i lexikon med latin som källspråk och svenska som målspråk. Finska har därmed seglat upp som ett extra målspråk i ordboken. Schroderus *Lexicon latino-scondicum* (1637) är det första exemplet. Samma tidsperiod ser också en rad svensk-finska parlörer avsedda att hjälpa svenskspråkiga tjänstemän till rätta i enspråkigt finska trakter, en funktion som illustreras av exempelsatser som ”Piga, Twätta mina strumpor, Pijca, pese minun Suckani” (Romppanen s. 190).

I ordböckerna från perioden 1745–1829 utvecklas finskan till källspråk. Av de tre viktigaste ordböckerna från denna tid blev emellertid en – Gananders *Nytt finskt lexicon* – outgiven och förelåg som handskrivet manuskript ända fram tills den gavs ut som faksimil 1937–

1940. Ändå försvarar denna handskrift sin plats i en lexikografisk tradition, eftersom den tydligen varit känd och utnyttjats av senare tiders lexikografer redan långt innan den publicerades. Sålunda utnyttjade Renvall Gananders manuskript för sin *Suomalainen Sanakirja* som kom ut 1823–1826 (Romppanen s. 142).

Ordböckerna från den följande perioden, som sträcker sig fram till 1903, är tvåspråkiga och finskan uppträder både som käll- och målspråk. Under denna period är ordboksproduktionen mycket hög med Elias Lönnrots finsk-svenska ordbok i två delar och med ca 200.000 lemman som det kanske mest kända verket. Även om åtskilliga av lemman är Lönnrots egna skapelser utan täckning i folkspråket rör det sig ändå om ett i många hänseenden viktigt lexikon. Från Lönnrots ordboksprojekt till senare tiders finns också en brygga. En av Lönnrots redaktörer hette Gustaf Cannelin, vars släktnamn skulle bli ett av de allra mest välbekanta i finsk lexikografi.

Perioden 1908–1998 karaktäriseras enligt Romppanen dels av de tvåspråkiga ordböckerna, dels av den enspråkigt finska lexikografins uppkomst. Namnet Cannelin börjar dominera. Gustaf Cannelins son Knut blev en mycket känd ordboksförfattare och han fostrade i sin tur sin son Aulis till lexikograf. "Mellan åren 1889 och 1998 har det utkommit totalt 112 [!] upplagor av vilka 83 upplagor är finsk-svenska och 29 svensk-finska ordböcker med Knut och/eller Aulis Cannelin som redaktörer" (Romppanen s. 177). Även om det i flera fall rör sig om omtryck torde rekordet vara svårslaget. Det mest genomgripande försöket att bryta med den cannelinska traditionen är utan tvivel *Suuri suomi-ruotsi-sanakirja/Stora finsk-svenska ordboken* (Su-ru 1997), som Birgitta Romppanen själv varit huvudredaktör för. En förutsättning för en ordbok av detta slag är emellertid den enspråkiga finska lexikografi som finska riksdagen fattade beslut om redan 1927. Under tiden 1951–1961 utkom *Nykysuomen sanakirja*, 'nufinskans ordbok', med Knut Cannelin som en av sina arkitekter (Romppanen s. 248). Ordboken kom ut i sex band om sammanlagt närmare 4600 sidor och 201.000 lemman. Redan 1990–1994 följdes den av den mer kortfattade och uppdaterade *Suomen kielen perussanakirja* (hädanefter förkortad *PS*). Denna ordbok skall vara både deskriptiv och normerande – en uppgift som verkar nog så motstridig – men den är enspråkig och på den bygger lemmaselektionen i *Su-ru* (1997). Kopplingen mellan enspråkig och tvåspråkig lexikografi måste ha lett till ständiga överväganden i det dagliga ordboksarbetet. Många besvärliga frågor döljs säkerligen bakom Romppanens beskrivning: "Vid redigeringsarbetet av *Su-ru* (1997) beaktades de specifika krav som en tvåspråkig ordbok ställer jämfört med en enspråkig, liksom det faktum att *PS* (1990–94) är en normativ enspråkig ordbok och *Su-ru* (1997) är en tvåspråkig finsk-svensk produktionsordbok, i vilken deskriptiviteten omfattar två

språk och i vilken ekvivalensen mellan två språk har satts i främsta rummet” (Romppanen s. 224). Detta spänningsfält mellan cannelinsk tradition, normativ enspråkig lexikografi och nyskapad finsk-svensk produktionsordbok hade man gärna läst ännu mera om, det är ett område där Birgitta Romppanen besitter unika kunskaper och erfarenheter. Frågan är om inte denna frågeställning ensam hade räckt som avhandlingsämne.

Det senaste skedet i ordbokshistorien kännetecknas av att ordböcker blir elektroniska. I sista avsnittet i det omfattande kapitel 3 behandlar Romppanen sådana ordböcker. Även här vet hon vad hon talar om: *Suru* finns också tillgänglig i denna form. På senare tid har kommersiella företag givit sig in i lexikografin och Romppanen granskar dem med kritisk blick. *Elektroninen suursanasto*, ’elektronisk storordbok’, utlovar rent av att den kan åstadkomma råöversättningar ”av orden i en sats eller ett dokument i A4” (Romppanen s. 290, not 306). Att en sats jämföras med en A4-sida verkar oroväckande och Romppanen test av sådana elektroniska översättningar ger närmast parodiska resultat: frasen *tulla miehen ikään* ’bli fullvuxen’ (ordagrant ”komma till mannens ålder”) blir i den elektroniska storordbokens råöversättning ”ankomma mansnamn som om” (Romppanen s. 295). Försäljningschefen för företaget i fråga säger till Romppanen att det ”pågår en kontinuerlig produktutveckling” (Romppanen s. 290). Det förefaller välbetänkt.

För att urskilja traditionens makt över lexikograferna undersöker Romppanen vissa bestämda ordboksartiklar i alla genomgånga ordböcker, nämligen *mies* ’man’, *maata* ’ligga’ och homonymerna *pyykki* ’röse’ och *pyykki* ’tvätt’. Ibland tar hon upp också några andra ord, bl.a. *musta* ’svart’. Detta visar sig vara ett tillräckligt finmaskigt nät för att fånga både brott i traditionen (t.ex. s. 218) och hörsamhet mot äldre ordböcker, en hörsamhet som inte endast gäller lemmaselektionen utan också valet av exempelsatser (t.ex. s. 229). Ordet *pyykki* ’tvätt’ är naturligtvis väl valt också därför att det belyser den sverigefinska varietetens ställning i ordböckerna; den finlandssvenska ekvivalenten är ju ’byk’.

En ordbok påverkas av det samhälle där den utarbetas. Det gäller bokens konkreta produktion lika väl som lemmaselektionen. Det sistnämnda illustrerar Romppanen (s. 233) elegant med ordet *bogvisir* som knappast skulle ha excerperats för en vanlig ordbok före september 1994 (då Estoniakatastrofen inträffade). Kapitel 2 beskriver bok- och pappersproduktionens förändringar på ett ambitiöst sätt. Det är långt ifrån betydelselöst att bokbindarna hade monopol på försäljning av bundna böcker under dryga 100 år (s. 82). Ökad läskunnighet och järnvägsbyggande (s. 91) påverkar naturligtvis både efterfrågan och utbud av böcker och förbättrad pappersproduktion har stor

betydelse (s. 201). Det är viktiga faktorer Romppanen lyfter fram på detta sätt. Ibland orkar hon emellertid inte hålla detta perspektiv i minnet och de ordböcker och ordboksartiklar hon undersöker tenderar då att leva sitt eget liv. I tabell 20 (s. 169 f.) förtecknas sammansättningar på *-mies* 'man' och antalet bland dessa som fallit ur bruk mellan Schroderus och *Su-ru*. Men att Schroderus är ensam om t.ex. ordet *Peidhi-mies* 'pikenerare' är väl som det skall vara? Bättre handeldvapen gjorde pikenerarna till ett föråldrat truppslag redan vid sekelskiftet 1700 (NE s.v. *pik*). (Som historisk term används idag *pikenieeri* för sådana soldater; NS.) Andra fall av obsoleta ord (*och* yrkesgrupper!) bildade dem *-mies* som andra led finns i tabell 28 (s. 194), bland dem *luttamies* 'färjkarl'; finns det någon mer sådan än Charon i våra dagar? En historisk okänslighet finner man på s. 85, där det heter att Finland "knöts närmare till Sverige" under Vasa- och stormakts-tiden. Där påstås det också att Greifswald blev svensk universitetsort 1648 "vid sidan av Uppsala, Lund, Åbo och Dorpat"; 1648 återstod ännu 20 år till grundandet av Lunds universitet.

Genomgående har Romppanen beskrivit de olika ordböckernas struktur i form av tabeller. Där framgår lemmaformen, huruvida böjnings- och uttalsuppgifter tas med, vilket metaspråk som används osv. Det är alldeles utmärkta sammanfattningar som ger en mängd information på ett översiktligt sätt. Möjligen hade hon kunnat hitta på en bättre benämning på dem än "hypotesschema" (t.ex. s. 152, 180).

En intressant fråga som Romppanen (s. 231–233) tar upp är i vilken utsträckning könsfördelningen i redaktörsstaben påverkar lemmaselektionen. Materialet till *Nykysuomen sanakirja* excerperades av 19 män och 1 kvinna och även bland redaktörerna var männen i bastant majoritet. Av redaktörerna för *PS* var endast huvudredaktören man. I frågan hur detta påverkat ordboken kommer nog inte Romppanen så nära något svar, vilket hon är medveten om. Till en del beror det på vagheter t.ex. i definition av vad som är att anse som ett typiskt manligt område. Till en del beror det också på att Romppanen inte trängt så djupt som man önskat. Hon jämför lemmarna i *PS* med dem i *Su-ru*, men hon redovisar inte hur många kvinnor och män hon haft i sin redaktionsstab vid *Su-ru*. Dessutom har hon endast angivit de båda ordböckernas lemmans av specialterminologisk natur i absoluta tal (tabellerna 35 och 36), men det är uppgifter om den procentuella andelen i den totala mängden lemmans som hade varit förutsättningen för att de skulle kunna jämföras; *Su-ru* har nästan 40 000 fler uppslagsord än *PS*. Det intressanta är därför inte att *PS* har färre lemmans inom områdena "sport" och "militär" än vad *Su-ru* har (1307 och 894 resp. 1647 och 1358), intressantare är att den militära terminologins andel är lägre i *PS* än i *Su-ru* (0,98% resp. 1,04%). Men eftersom *Su-*

ru utarbetats på grundval av ordförrådet i *PS* är frågan vad en studie av detta slag egentligen kan ge.

I en avhandling som undersöker en period av drygt 350 år kommer naturligtvis en mängd personer att uppträda. Det vore orimligt att begära att alla skulle bestås med någon utförlig presentation, men Romppanen har lagt sig i andra ytterändan. I det stora flertalet fall anför hon endast personernas födelse- och dödsår i form av en fotnot. Detta blir så ytligt att man ibland undrar om hon själv vet vem hon skriver om, ibland gör slumpmässigheten uppgifterna rent löjliga. Nordisten Valter Jansson omnämns som "dåvarande docenten" (s. 108) tydligt baserat på uppgiften i Hesselman (1941), men det är en torftig presentation av professorn i svenska vid Uppsala universitet 1947–1973. Lönnrots ordbok skulle egentligen ha utarbetats av Keckman. Om honom får man veta (s. 163, brödtext resp. not 198) att han var lektor, levde mellan 1793 och 1838 samt att hans förnamn var Kaarle Niklas. Hade inte en hänvisning till Pääkkönens (1994) utmärkta biografi varit på sin plats? Keckman var ingen obetydlig figur i finsk lärdomshistoria. Antero Warelius, välkänd i finsk dialektologi, uppträder på s. 164 också i formen "Anders Warenius". Och Castréns båda efterföljare på lärostolen i Helsingfors, Elias Lönnrot och August Ahlqvist, presenteras även de endast med fullt utskrivna förnamn samt årtal för födelse och död (s. 163 resp. 158), vilket i Lönnrots fall blir närmast komiskt. Något utförligare personhistoria – eller också inga uppgifter alls – hade varit att föredra, även om det är lätt att förstå att Romppanens lösning är en följd av den långa tidsperiod hennes arbete skall täcka.

I avsnittet över 1600-talets och det tidiga 1700-talets lexikografi, där namnen Schroderus och Florinus är de viktigaste, tar Romppanen (s. 104) även upp Martin Fogels *Nomenclator Latino Fennicus. Serenissimo Cosmo. Magno Etruriæ Principi* från 1669, som till skillnad från övriga ordböcker endast omfattar två språk, latin och finska. Men inte endast det förhållandet skiljer ut Fogels arbete: det är, som Romppanen nämner (i tabell 4) en handskrift. En handskrift kan påverka traditionen, som t.ex. Gananders gjorde, men endast om den är känd av andra. Fogels ordlista däremot låg obeaktad i arkivet fram till det sena 1800-talet. Det finns säkert en lång rad andra ordförteckningar i olika universitetsbiblioteks handskriftsavdelningar, som upprättats av olika skäl (t.ex. Larsson 2001:86 om Whelins finsk-ungerska ordlista från 1736, upprättad med etymologiskt syfte), men det har inte varit Romppanens uppgift att leta efter sådana. Fogels ordlista intar emellertid en särställning av helt andra skäl, som det kan finnas skäl att kort presentera här.

Martin Fogel fick i uppdrag av furst Cosimo III av Toscana att skaffa honom bl.a. en finsk ordlista. Fogel kopierade då ett antal ord

ur *Variarum rerum vocabula latina cum Svetica et Finnonica interpretatione*, 1668 års upplaga (Stipa 1990:79). Ordlistan sändes tillsammans med en utredning av finska och ungerska överensstämmelser till furst Cosimo. Ordlistan och utredningen hamnade i arkiv (Fogels material, det han inte sände till Cosimo, hamnade dock inte i Hamburg som Romppanen s. 356 påstår utan i Hannover; Stipa 1990:365) och låg obeaktade tills de upptäcktes av E.N. Setälä 1888. Setälä, som dominerade och organiserade Finlands fennougristik runt förra sekelskiftet, tilldelade på grund av detta material Fogel rollen som den finsk-ugriska språkforskningens grundare (vidare Larsson 2001) och namnet Fogel fick en särskild nimbus i fennougristiken just på grund av materialet han sänt fursten av Toscana. För den lexikografiska traditionen är emellertid Fogels kopierade ordlista gjord efter en tryckt källa alldeles betydelselös. Att ”forska i Martin Fogels *Nomenclator...*”, som Romppanen (s. 312) urskiljer som en viktig framtida forskningsuppgift, är därför ointressant för ordbokshistoriker. Det man inte finner om Fogel hos Stipa (1990), ett arbete som saknas hos Romppanen, torde kunna letas upp hos Wis (gift Wis-Murena, se Stipas litteraturförteckning), den främsta kännaren av Fogel idag.

I ett stort material hinner man sällan fundera över varje fråga som dyker upp. I Romppanens arbete finner man många egendomliga ord att fundera över. Ett exempel taget ur Lea Lampéns ordbok *Suomalais-ruotsalainen sanakirja* (1975) är ordet *musta* i betydelsen ”kolrapp”. Romppanen (s. 237) noterar att det är belagt i SAOB men förbiser att sist belägget där är från 1859 och att ordet är dödförklarat i SAOB. Varifrån har då Lampén fått denna betydelse? Det första man tänker på är finlandssvenska dialekter, men där är ordet *kolrapp* okänt (jag tackar docent Peter Slotte vid Forskningscentralen för de inhemska språken, Helsingfors, för vänlig hjälp).

Inte heller har Romppanen observerat att vad Ganander i den återgivna ordboksartikeln *susi* (s. 140 f.) anför som provinsiella former, bl.a. savolaxiska, karelska, estniska, faktiskt inte bara är ”regionala varieteter” som Romppanen (s. 141) påstår. I estniskans fall rör det sig om belägg från både det nordliga och det sydliga skriftspråket. Båda var i bruk på Gananders tid (vidare Raag 1999:37–44)

Birgitta Romppanens doktorsavhandling *Från målspråk till källspråk. Utvecklingen av den finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken* är den första studien av hela den finska lexikografiska traditionen och som sådan ett mycket välkommet arbete. Författaren har en bedövande erfarenhet från ordboksproduktion och denna drar hon god nytta av i sin undersökning av det sena 1900-talets ordböcker. För att inte spränga alla ramar för en doktorsavhandling måste hon behandla äldre skeden mer kortfattat och hennes studie är vad dessa

beträffar ofta tämligen ytlig. Även om Romppanen gör många viktiga påpekanden och väcker en rad intressanta frågor, återstår således många framtida uppgifter för den finska lexikografiska forskningen.

Litteratur

- Hesselman Bengt 1941: *Ericus Schroderus Lexicon latino-scondicum 1637*. Utg. Med alfabetiska register över de svenska och de finska orden av Bengt Hesselman. Uppsala.
- Hormia, Osmo 1961: *Gananderin sanakirjan lähteet*. Helsinki.
- Johansson, Monica 1997: *Lexicon Lincopense. En studie i lexikografisk tradition och svenskt språk vid 1600-talets mitt*. (Meijerberg's arkiv för svensk ordforskning 21.) Göteborg.
- Larsson, Lars-Gunnar 2001: Stiernhielm, Skytte och Ihre – en äldre finsk-ugrisk forskningstradition i Sverige. I: *Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Årsbok 2001*. Stockholm, 79–87.
- Larsson, Lennart 2003: *Varifrån kom svenskan? Om den svenska vokabulären i en fyrspråkig ordbok utgiven i Riga 1705*. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 81.) Uppsala.
- NE = *Nationalencyklopedin*. Band 15. Höganäs 1994.
- NS = *Nyky-suomen sanakirja*. 1–6. Porvoo 1951–1961.
- Pääkkönen, Irmeli 1994: *Suomalainen sydämeistä. Carl Niclas [sic!] Keckmanin toiminta suomen kielen kehittäjänä*. Helsinki.
- Raag, Raimo 1999: *Från allmogemål till nationalspråk. Språkvård och språkpolitik i Estland från 1857 till 1999*. (Acta universitatis upsaliensis. Studia multiethnica upsaliensia 12.) Uppsala.
- Stipa, Günter Johannes 1990: *Finnisch-ugrische Sprachforschung von der Renaissance bis zum Neupositivismus*. (MSFOu 206.) Helsinki.